

"DOĞU ANADOLU'DA ESKİ TÜRK İNANÇLARININ İZLERİ"

İsmet ALPASLAN

Folklorumuzun zengin olduğu yerlerden biri de Doğu Anadolu Bölgesi'dir. Araştırmacılar, folklorcular ve bölgede görev yapan meraklı kişiler, buranın folklor dolu hayatını yakından görmüşlerdir. Bölgenin kültür çeşitliliği ve zenginliği bugün bile özelliğini korumaktadır.

Doğu Anadolu'nun folklor birikimine rağmen, yeterince incelendiğini söylemek oldukça zordur. Şimdiye kadar birçok çalışma, derleme ve incelemeler yapılmıştır. Ancak yapılanların çoğu dağınıktır, sistemli bir biçimde ele alınmamıştır. Düzenli incelemeler genelde üniversite mensuplarıncı yapılmıştır. İşte «Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri» adını taşıyan kitap da sistemli çalışmalardan biridir. Sosyal araştırmacı ve yazar Yaşar KALAFAT'ın hazırladığı bu kitap, bizim kültürümüzün önemli bir yönünü kapsamaktadır.

Bilindiği gibi inanç, insanlar ve toplumlar için çok önemli bir konudur. İnançlar insanların yaşayış biçimlerini ve hayat felsefelerini ortaya çıkarır Sosyal hayatın kaynağı ve mihreri, inançtır. İnanıcı sadece dini itikad olarak düşünmek yanlıştır. O, her şeyden önce toplumun üst yapısının (maddi olmayan kültür) temel ögesidir. Bu sebeple inancın toplum hayatında vazgeçilmez bir yeri vardır. Türk Milletini yaşatan, her devirde güçlü devletler ortaya çıkartan unsurlardan biri de bir bütünlük oluşturan inancıdır. İnançımız ortak ve

sağlam temelli olmasaydı, belki de bugünlere gelemezdik.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nce yayınlanan «Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançının İzleri» kitabının önemi, yukarıda belirtmeğe çalıştığımız husustan ileri gelmektedir. Yazar incelediği çok sayıda kitap ve makalenin yanında, kaynak kişilerin bilgilerine başvurmuş, kendi yaşayış, gözlem ve tesbitlerinden de yararlanmıştı. Geniş bir kaynaklar listesi vardır. Ayrıca yabancı ve Türk bilim adamlarının konuya ilişkin çalışmalarının sentezi ve özeti yapılmıştır. Konular eski Türk hayatından, yani Orta Asya'dan alınıp günümüze getirildiği için bir bütünlük teşkil etmektedir. Kitap baştan sona kadar ilginç tesbitler ve örneklerle doludur.

Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, iki ana bölüme, her bölüm de konularına göre kendi içinde ara bölümlere ayrılmıştır. Birinci bölümde inanç hakkında açıklamalar yapıldıktan sonra İslamiyet öncesi Türk inançları tahlil edilmiştir. Bu bölümde İslamiyet öncesi ve sonrası inançlardan bolca örneklere rastlamaktayız. İkinci bölümde ise, insan ve toplum hayatında görülen törenlerle inançlar işlenmiştir.

Kitaptaki konuların ana başlıkları şunlardır :

Türk İnançlarına Genel Bakış, Tengri İyeler ve Kam, İyeler, Gök ve Yer İyeleri, Ev-Ocak-Od/Ateş-Ağıl İye-

leri, Kisioglu, Kam-Şaman-Oyun-Ozan, Doğum, Ad Verme Evlenme / Düğün, Ölüm-Mezar-Yaz ve Yuğ Töreni...

Konulara ilişkin resimler, kitabın sonunda ayrı bir bölüm olarak verilmiştir. Doğu Anadolu'nun birçok ilinden çekilen resimler, yazı ile anlatılanları tamamlar mahiyettedir.

«Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri», kültürümüzün bir bölümünü inceleyen eserdir. Okunması gereken bu folklor kitabının ikinci baskısı daha ayrıntılı ve bol örnekli

olmalıdır. Sayın Yaşar KALAFAT'ı tebrik ederken, bu konuda yardımcı olabileceğimizi de belirtmek isterim. Öteki araştırmacıların folklorumuzun benzer dallarını aynı anlayış ve amaçla araştırmaları, artık zorunlu hale gelmiştir. Zira gelişen teknoloji ve TV, bize ait olan kültür değerlerini acımasızca öldürmektedir. Kültür Bakanlığı, üniversitelerimiz ve folklorcularımız, son yıllarda hızlanan kültür erozyonunu önlemezse, birkaç sene sonra çok geç olacaktır.